

FREDNINGSNÆVNET FOR KØBENHAVN

Retten i Lyngby
Lyngby Hovedgade 96
2800 Kgs. Lyngby
Tlf. 99 68 48 00

kobenhavn@fredningsnaevn.dk
www.fredningsnaevn.dk
FN-KBH-49-2018
Den 25. april 2019

Afgørelse om fredning af Præstesø, Laanshøj og del af Søndersø

Indholdsfortegnelse

Indhold

1. Formål og baggrunden.....	3
2. Fredningens afgrænsning	4
3. Beskrivelse af fredningsområdet	4
4. Fredningens budget	4
5. Internationale naturbeskyttelsesområder	7
6. Frednings- og planlægningsmæssige forhold	8
7. Sagens behandling ved Fredningsnævnet.	8
8. Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse.....	11
9. Fredningsbestemmelser	12
10. Erstatning.....	14
11. Klagevejledning.....	14
12. Ejerfortegnelse.....	14

1. Formål og baggrunden

I henhold til det endelige fredningsforslag har fredningen følgende formål og baggrund:

Formålet med denne fredning er at sikre udviklingen og forvaltningen af områdets natur og biodiversitet, at sikre en økologisk forbindelseslinje og at fremtidssikre et bynært rekreativt naturområde mod udbygning. Fredningen vil også sikre en varig naturbeskyttelse ved eventuelt salg af statens arealer.

Fredningsarealet udgør 140,47 ha.

66 ha af området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 6. maj 2009 om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune. Af fredningskendelsen fremgår, at det er fredningens formål at bevare og forbedre leve-mulighederne for plante og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

Området er omfattet af en plejeplan, udarbejdet i 2010 og revideret i 2015. Den reviderede plan er gældende til 2025.

Med dette fredningsforslag revideres og udvides den eksisterende fredning med ca. 75 ha. De nye områder omfatter primært beskyttede naturområder som overdrev, sø, eng, mose, samt skovarealer, og indeholder levesteder for sjældne arter som markfirben, rørhøg, dværgblåfugl og violetrandet ildfugl.

Det foreslåede område ligger i direkte forbindelse med den store slette og de øvrige naturområder på Flyvestation Værløse. En fredning vil således være med til at sikre den fortsatte sammenhæng for naturen i området.

Den udvidede fredning omfatter en større del af Søndersø inkl. de uforstyrrede sump- og skovområder langs søens sydlige bred, nord for Søndersø Vandværk. Området er vigtigt som yngle- og rasteområde for en række fuglearter, herunder rørhøg og rørdrum, der fast yngler i området. Ufremkommeligheden og søens tidligere status som drikkevandsreservoir har medvirket til, at området i mange år har været friholdt for færdsel, og det er således et unikt, uforstyrret naturområde, som med fredningen kan sikres fremadrettet.

Søndersø er ejet af Furesø Kommune, og kommunen har vedtaget et regelsæt, som fastlægger anvendelsen af søen. Søen er inddelt i to zoner – en aktiv zone i søens østlige del, hvor det er tilladt at fiske fra båd, at svømme og færdes hele året, samt en stillezone i søens vestlige del, hvor den eneste tilladte aktivitet er fiskeri fra båd, der kun må foregå en del af året af hensyn til fuglelivet. Det er ikke tilladt at ro i kano eller kajak på søen. Den nye fredningsgrænse er lagt, således at hele stillezonen er omfattet af fredningen, og fredningen vil derfor medvirke til at sikre en fortsat uforstyrret søflade til gavn for de mange arter af fugle, som raster, yngler og søger føde i og ved søen.

En del af fredningsområdet ligger inden for Lokalplan 122 for Laanshøj, og omfatter dele af lokalplanområdet friarealer, som ikke berøres af den igangværende byudvikling. Fredningen vil således være med til at sikre, at friarealerne rundt om de planlagte bebyggelser vil fortsætte med at være grønne, åbne for rekreativ benyttelse og egnede som levesteder for dyr og planter. Det er således også intentionen med fredningen at forhindre yderligere boligbyggeri i området.

Skræntarealerne imellem Laanshøj og flyvestationens slette er udlagt som levested for markfirben. Skrænterne er ejet af Naturstyrelsen, som plejer området med afgræsning. Udvidelsen af fredningen med arealerne syd for Laanshøj medvirker til at sikre levesteder for markfirben og danne grundlag for at udvikle og forbedre sammenhængen med andre kendte levesteder for arten i området.

Den udvidede fredning har således samme formål som den eksisterende, dvs. at bevare og forbedre levestederne for plante- og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

2. Fredningens afgræsning

Fredningsområdet, hvis afgræsning fremgår af kortbilag 1, omfatter fire særskilte områder, som hver udgør et landskabeligt, sammenhængende hele, og som er afgrænset af stier, veje eller dyrehegn.

1. Præstesø med omliggende eng- og overdrevsarealer
2. Søndersø med bredarealer og skovbræmme
3. Græsningsarealer syd for Præstesø og Søndersø med Hjortøgaard.
4. Skrænt- og naturarealer ved Laanshøj

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Fredningsforslaget indeholder følgende beskrivelse af fredningsområdet samt dets flora og fauna:

1. Præstesø med omliggende eng- og overdrevsarealer

Præstesø er et tidligere afvandet sø/moseområde, der ved naturgenopretning har fået hævet vandstanden og nu fremstår som en lavvandet sø. Området indeholder lavtliggende mose- og engarealer, pilekrat og tørvegrave. Mod vest hæver terrænet sig, og her ligger en tidligere råstofgrav, der nu er beskyttet som overdrev. Arealerne omkring Præstesø henligger som afgræssede, lysåbne arealer. Der findes artsrige kær, mere kulturprægede enge og tørre overdrev. Der er en varieret flora med flere ualmindelige arter.

2. Søndersø med bredarealer og skovbræmme

Søndersø er en relativt lavvandet sø, der indtil for få år siden var forbeholdt indvinding af overfladevand, og derfor underlagt restriktioner for brugen af søen. Bredarealerne består af rørsump, sumpskov med el og ask, pilekrat og relativt stejle skrænter både mod nord og mod syd. Ved den sydlige bred dækker et sumpskovsområde med holme af løvbevoksede øer et område på 10-12 ha. Området har ikke været offentligt tilgængeligt i mange år og er et unikt, uforstyrret naturområde.

Langs Søndersøs nordvestlige bred har der tidligere været en række fine løv-enge med mange ualmindelige arter som liden frøstjerne, foldfrø og skovkløver.

3. Græsningsarealer syd for Præstesø og Søndersø med Hjortøgaard

Området er en mosaik af mindre mosearealer, småvandhuller, overdrevsarealer i varierende grader af tilgroning og skovlignende bevoksninger. Området bærer præg af de militære aktiviteter gennem tiden med flere skrænt- og voldanlæg, bygningsværker og felthangarer. I områdets nordvestlige ende ligger en bronzealderhøj, Eningshøj, som har været delvist ødelagt, men er blevet restaureret. Området afgræses med får og kreaturer. Der har tidligere været store bestande af bjørneklo, som nu er under kontrol.

Området har navn efter gården Hjortøgaard, som lå centralt i området. Gården blev opført i midten af 1800-tallet, og var barndomshjem for forfatteren Knud Hjortø. Stuehuset brændte i 2011, og de resterende længer blev revet ned efterfølgende. I dag har foreningen, Hjortøgaard Naturstøttepunkt, til huse i området, hvor de afholder aktiviteter og arrangementer med naturformidling som omdrejningspunkt.

4. Skrænt- og naturarealer ved Laanshøj

Området syd for bebyggelsen Laanshøj består af et skræntanlæg med felthangarer som dybe indhak, der har været brugt som flyverskjul. Skrænten er sydvendt, hvilket giver gode levebetingelser for arter, som er knyttet til tørre, sandede overdrev, f.eks. markfirben. Længere mod øst består området af en blanding af moser, vandhuller og træ- og buskbevoksede overdrevsarealer.

En del af området er byzoneareal omfattet af Lokalplan 122 for Laanshøj og er udlagt som grønne friarealer. Den resterende del af område 4 er omfattet af Landsplandirektiv om afgrænsning og ramme for anvendelse af den grønne kile gennem Flyvestation Værløse. Området bør sikres som spredningskorridor for markfirben, da der er et stort potentiale for at udvide arealet af overdrev.

Planter og dyr

Den store variation i levesteder giver livsgrundlag for mange almindelige og en del ualmindelige arter af både planter og dyr.

Planter

På de fugtige enge rundt om Præstesø vokser blågrå siv, kær-fnokurt og elfenben-padderok. I grøften mellem Præstesø og Søndersø vokser en bestand af den kødædende blærerod. På engene langs med Søndersø vokser hjertegræs, vild hør, kornet stenbræk og hirsestar.

Krybdyr og padder

Markfirben (bilag IV-art) har et veletableret levested langs de tørre skrænter ved fredningsområdets nordvestlige kant mod Kr. Værløse erhvervsområde. Her findes en gammel, retableret grusgrav med overdrevsflora og mange gemmesteder. Der er også observeret markfirben på skrænten syd for Laanshøj, men det er usikkert om der stadig findes en bestand her. Skov-firben findes også flere steder inden for fredningen, ligesom snog og stålorm er observeret, primært langs med Søndersø. Stor vandsalamander (bilag IV-art) er observeret i vandhullet ved Hjortøgaard, og flere arter af frøer, bl.a. spidssnudet frø (bilag IV-art) yngler i den gamle pumpesø mellem Søndersø og Præstesø.

Insekter

Sommerfuglearterne dværg-blåfugl, violetrandet ildfugl, lille ildfugl, det hvide W, og en række mere almindelige dagsommerfuglearter lever indenfor området.

Pattedyr

Der er mindst én grævlingefamilie i området mellem Søndersø og Hjortøgaard, hvor skrænterne, de gamle løbegrave og feltskjul giver mange muligheder for at grave gange og huler. Her findes også flagermus (bilag IV), ræve, harer, husmår og rådyr.

Fugle

Der er registreret mere end 200 arter af fugle i området omkring Præstesø og Søndersø igennem de sidste 30 år. Flere ualmindelige, rødlistede fugle yngler i området, f.eks. rørdrum og rørhøg. Herudover yngler lille flagspætte og sorthalset lappedykker.

Området er et yndet stop for trækfugle, hvor trækkende flokke af gæs, rovfugle, traner og duer kan observeres forår og efterår. Der er observeret 18 forskellige arter af rovfugle i området, inkl. havørn og vandrefalk.

I området yngler også grågås, gråstrubet lappedykker, toppet lappedykker, krikand, taffeland, troldand, vibe, vandrikse, gøg, skovhornugle, natugle, nattergal, sjagger og skægmejse.

Området fungerer som overnatningsplads for kragefugle med årlige tællinger på 10-15.000 fugle. Også stære samles i store flokke under forårstrækket.

Offentlighedens adgang

Der er offentlig adgang til størstedelen af området med mange stier i varierende beskaffenhed. Der er stiforbindelse til boligområderne både nord for Søndersø og til Laanshøj. Langs med og rundt om Søndersø er anlagt brede grusstier, hvor det er muligt for alle at færdes hele året. Der findes en del naturstier, som vedligeholdes med et par årlige slåninger, og endelig er der et utal af trampespor, som kun vedligeholdes ved den færdsel, som foregår.

Enkelte af græsningsfoldene samt de privatejede områder er lukket for adgang, men i de fleste folde er opsat låger eller stenter.

Der findes to fugletårne inden for området, ét ved Præstesø og ét ved Søndersø.

Naturpleje

En stor del af det fredede område bliver plejet med græssende får og kreaturer. Kæmpe-bjørneklo var tidligere et stort problem i området, men med god hjælp fra de græssende dyr er der ved at være kontrol over bestandene.

Vest for Søndersø går en lille flok Ungarske Grå Okser hele året, som med deres store horn giver forestillinger om de dyr, som færdedes i området efter sidste istid, som formede landskabet til det, vi ser i dag.

To frivillige naturplejeforeninger – Koklapperne og Laanshøj Naturplejeforening – står for naturpleje med græssende dyr i to områder af fredningen. Derudover står et frivilligt høslætlaug for at slå de fine enge inden for vandværkets okkerbassinområde. Nogle år er høslættet afholdt som et gratis kursus i leslåning med støtte fra Furesø Kommune. Et frivilligt naturplejeinitiativ arbejder på med høslæt at genskabe et område ved Søndersøs nordvestlige bred som løv-eng.

Furesø Kommunes eget dyrehold med får og kreaturer har til huse i området omkring Hjortøgaard og Præstesø.

4. Fredningens budget

Arealer, der indgår i fredningen, ejes af Furesø Kommune med 75,17 ha og af HOFOR med 4,90 ha, som hører under Søndersø Vandværk. 8,72 ha er ejet af Naturstyrelsen, og 51,68 ha er i privat eje. Heraf er 44,93 ha ejet af Calum A/S, der står for byudviklingen i Laanshøj-bebyggelsen. Det resterende område er ejet af en privat lodsejer og en grundejerforening.

Der bliver i forbindelse med fredningens gennemførelse ikke behov for køb eller ekspropriation af arealer.

Ved fredningsrejsningen har Danmarks Naturfredningsforening og Furesø Kommune anført, at fredningen kan gennemføres inden for følgende budget:

Areal	Regulering	Erstatning	Bemærkninger	I alt kr.
1 lodsejer med mindre end 1 ha		3.600 kr./lodsejer		3.600
0,47 ha	Landbrugsjord med forbud mod udsigtshæmmende afgrøder og forbud mod gødskning, sprøjtning og kalkning	60.000 kr./ha		28.200
4,31 ha areal i byzone		3.600 kr./ha	Lokalplanlagt som rekreativt område	15.516
6,43 ha areal i landzone		3.600 kr./ha	Lokalplanlagt som natur- og rekreativt område	23.148
860 m eksisterende sti		15 kr./meter		12.900
I alt				83.364

Miljøstyrelsen har tilsluttet sig budgettet med den bemærkning, at landbrugsjord med forbud mod udsigtshæmmende afgrøder og forbud mod gødskning, sprøjtning og kalkning bør ansættes til 40.000 kr./ha.

5. Internationale naturbeskyttelsesområder og miljøvurdering

Der befinder sig ikke internationale naturbeskyttelsesområder inden for fredningsområdet eller i relevant afstand fra fredningsområdet. Det er derfor fredningsnævnets vurdering, at fredningsforslaget ikke rejser spørgsmål om konsekvenser for yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til naturbeskyttelsesloven, eller for de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven. Der er derfor ikke indhentet habitatkonsekvensvurdering.

Der henvises i øvrigt til fredningsnævnets screeningsafgørelse af 19. november 2018 i den foreliggende sag, hvorved fredningsnævnet har vurderet, at fredningsforslaget ikke vil kunne påvirke miljøet væsentligt, og der er derfor ikke pligt til at udarbejde en miljøvurdering.

6. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Fredningsområdet ligger i det væsentlige i landzonen. En mindre del af delområde 4 ligger i kanten af en byzone.

Danmarks Naturfredningsforening og Furesø Kommune har i fredningsforslaget anført følgende om frednings- og planlægningsmæssige forhold:

66 ha af området er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 6. maj 2009 om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune. Af fredningskendelsen fremgår, at det er fredningens formål at bevare og forbedre leve-mulighederne for plante og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter, at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

Fredningsområdet er omfattet af kilebestemmelser, enten for indre grøn kile eller ydre grøn kile, undtagen en lille del omkring Laanshøj, der ligger i byzone.

Området syd for Laanshøj er tillige omfattet af Landsplandirektiv om afgrænsning og ramme for anvendelse af den grønne kile gennem Flyvestation Værløse, som indeholder en række bestemmelser, f.eks. om hvilke typer af aktiviteter, der kan tillades.

Det samme område var omfattet af Fredningsnævnet for Københavns kendelse af 12. september 2008 om fredning af Flyvestation Værløse. Naturklagenævnet ophævede afgørelsen den 23. juni 2009 med henvisning til, at området var tilstrækkeligt beskyttet gennem landsplandirektivet og de almindelige bestemmelser i naturbeskyttelsesloven.

I Kommuneplan 2017 for Furesø Kommune er størstedelen af det fredede område udlagt til værdifuldt landskab, heraf er en del af området også udpeget som større sammenhængende landskab i forlængelse af sletten og moserne på flyvestationen. KP 17 udpeger også et naturnetværk, som omfatter størstedelen af fredningsområdet, og udgøres af områder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser. Dele af fredningsområdet er udpeget som kulturarvsarealer, og områder med kulturhistoriske værdier.

Tre lokalplaner omfatter arealer indenfor det foreslåede område, Lokalplan 131 for Søndersø Vandværk, lokalplan 112 for et eksisterende boligområde ved Laanshøj og lokalplan 122 for et nyt boligområde ved Laanshøj.

7. Sagens behandling ved Fredningsnævnet.

Modtagelse og offentliggørelse

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening og Furesø Kommune ved fredningsforslag modtaget af Fredningsnævnet den 6. juli 2018.

Fredningsforslaget er offentliggjort den 9. oktober 2018.

Offentligt møde

Der blev holdt offentligt møde den 9. november 2018. Med udgangspunkt i Naturstøttepunkt Hjortøgaard ledte fredningsrejserne en besigtigelse af de arealer, der var foreslået omfattet af fredningen.

Efter besigtigelsen afholdtes møde i sognehuset i Kirke Værløse. På mødet redegjorde fredningsrejserne for fredningsforslagets indhold.

HOFOR havde forud for mødet redegjort for selskabets opfattelse i skrivelse af 31. oktober 2018. HOFORs repræsentant oplyste om selskabets bemærkninger på mødet. Fredningsnævnets formand bemærkede, at fredningsbestemmelserne bør udformes på en måde, der forebygger, at fredningen bliver en dispensationsgenerator for så vidt angår projekter vedrørende vandindvinding. Formanden bad fredningsrejserne overveje, om man i fredningsbestemmelserne kunne indføje de vilkår, som man normalt ville knytte til en dispensation til eksempelvis en ny råvandsstation.

Naturstyrelsen Østsjælland og Calum A/S fremkom med bemærkninger til fredningsforslaget. Bemærkningerne er efterfølgende fremsendt skriftligt til fredningsnævnet ved skrivelser af henholdsvis 13. og 14. november 2018.

Lodsejer Thomas M. Skov havde forud for mødet redegjort for sin opfattelse i skrivelse af 5. november 2018. Lodsejer oplyste om sine bemærkninger på mødet, herunder udtrykte han ønske om, at plejeplanens bestemmelser vedrørende hans arealer blev formuleret lettere tilgængeligt, herunder med en samling af bestemmelserne vedrørende hans ejendom på ét samlet sted i planen. Fredningsnævnets formand opfordrede fredningsrejser til at overveje forslaget positivt.

Repræsentanten for Friluftsrådet udtrykte betænkelighed ved den begrænsning af rekreativ udnyttelse, som fredningsforslaget indebærer. Repræsentanten fremhævede begrænsningen i adgangen til at besejle Præstesø. Repræsentanten gav endvidere udtryk for, at der burde være friere adgang til etablering af sheltere.

Værløse Naturgruppe udtalte sig i det væsentlige til støtte for fredningsforslaget.

På opfordring fra formanden for Fredningsnævnet for København tilkendegav fredningsrejserne, at de vil udarbejde et revideret fredningsforslag, hvor de fremkomne bemærkninger vil blive indarbejdet, i det omfang fredningsrejserne kan tilslutte sig disse.

Revideret fredningsforslag

Den 14. januar 2019 har fredningsnævnet modtaget revideret forslag til fredning. Forslaget har været sendt i høring til de høringsberettigede.

Høringssvar

Naturstyrelsen har i høringssvar af 13. november anført blandt andet følgende:

”Det af Naturstyrelsen ejede areal har tidligere været omfattet af en fredningsafgørelse fra 12. september 2008. Denne afgørelse blev påklaget og senere ophævet med Naturklagenævnets afgørelse af 23. juni 2009, da et flertal i nævnet fandt, ”at landsplandirektivet og de almindelige bestemmelser i naturbeskyttelsesloven i tilstrækkelig grad sikrer områdets naturmæssige, landskabelige og rekreative værdier” (j.nr. NKN-111-00047).

I den afgørelse udtaler Naturklagenævnet; ”Det er en forudsætning for anvendelse af fredningsinstituttet, som er et særegent reguleringsmiddel efter naturbeskyttelsesloven, at behovet for beskyttelse ikke på betryggende måde kan opfyldes gennem den generelle naturbeskyttelses- og arealanvendelseslovgivning.”

Det er Naturstyrelsens opfattelse på baggrund af den ophævede fredningssag, at der skal være nye, væsentlige argumenter for at påbegynde en ny fredningssag vedrørende de arealer, som var omfattet af den omgjorte fredning.

Naturstyrelsen vurderer på baggrund af forslag til fredningsbestemmelser, at de formål der er nævnt under § 1 fredningens formål varetages ved Miljø- og Fødevarerministeriets ejerskab samt med bestemmelserne i landsplandirektivet for området. De øvrige forslag til fredningsbestemmelser vurderes omfattet af de almindelige bestemmelser for adgang, naturbeskyttelse m.m. på Naturstyrelsens areal.

På den baggrund vil Naturstyrelsen tillade sig at udtrykke en forundring over behovet for at frede Naturstyrelsens areal, da der efter Naturstyrelsens opfattelse ikke er fremkommet nye beskyttelsesbehov, siden Naturklagenævnet ophævede fredningen af Naturstyrelsens areal i 2009.

Det bemærkes til slut, at uanset udfaldet af fredningssagen, så vil Naturstyrelsen fortsat arbejde for at bevare og forbedre områdets naturværdier og for at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter. Naturstyrelsen indgår fortsat gerne i en dialog med de øvrige parter f.eks. om sikring af en økologisk korridor for markfirben på tværs af ejergrænser.”

Calum A/S har i høringsvar af 14. november anført blandt andet følgende:

”Vi har for nyligt erhvervet den resterende del af Laanshøj-området fra Realdania med henblik på at udnytte de byggemuligheder, der er givet i lokalplan nr. 122. Vi noterer os derfor med tilfredshed de foreslåede fredningsbestemmelser § 4, hvoraf det fremgår, at fredningen ikke er til hinder for lokalplanens realisering.

Da fredningen imidlertid tænkes at gå helt tæt på lokalplanens byggefelter bør punktet dog præciseres derhen, at fredningen f.eks. heller ikke er til hinder for, at der f.eks. etableres LAR-anlæg også selv om udstrækningen af dette måtte gå ud over de ”stramme” byggefelter og strække sig ud på det areal, der påtænkes fredet. Jeg forstod i løbet af mødet den 9. november 2018, at noget lignende også var etableret i den vestlige del af området. Præciseringen bør foretages i forhold til fredningsforslagets § 3 stk. 1 nr. 2.”

HOFOR A/S har i høringsvar af 20. februar 2019 anført blandt andet følgende:

”Fredningsforslaget bør derfor indeholde en yderligere præcisering af, at HOFOR kan udføre ledningsarbejder på eksisterende ledningsanlæg (eksempelvis langs vestsiden af Søndersø) samt andre over- og underjordiske tekniske anlæg (slambassiner, brønde, ventiler, bygværker, boringer, pejleboringer, adgangveje mv.). Det bør klart fremgå af fredningsforslaget, at HOFOR er berettiget til at opføre eksempelvis mindre pumpehuse over terræn pga. vandindvindingsinteresser. Fredningsforslaget må ikke være en hindring for, at sådanne renoveringsarbejder udføres selv om det er en ændring af hidtidige forhold. HOFOR skal i den forbindelse bemærke, at vedligeholdelses- og renoveringsopgaver sker med intervaller på ca. 10 og 30 år.

Fredningsforslaget § 5 bør indeholde en klar henvisning til HOFORs rettigheder i hele fredningsområdet og ikke kun i relation til lokalplan 131, således at HOFOR kan fortsætte almindelig drift, slå græs, vedligeholde slambassiner, etablere nye ledninger mv. §5 angiver at HOFOR kan fortsætte eksisterende drift – det bør indskrives i paragraffen at HOFOR også skal kunne drive anlæggene i henhold til eventuelle kommende ændrede krav og driftsformer.

I fredningsforslagets § 5, stk. 3 fremgår det: ” Ved opførelsen af de til driften nødvendige tekniske installationer skal der benyttes materialer, der falder naturligt ind i omgivelserne.” Denne bestemmelse

bør udgå eller omformuleres således, at der skrives at det er farvevalg på installationer, som skal kunne falde naturligt ind i omgivelserne.

Det skal understreges at HOFOR som en del af driften af vandværket udleder vand til Søndersø og Tibberup Å, jf. gældende udledningstilladelse af 17. februar 2017. I forbindelse med bl.a. indkøring af det nye vandværk samt fremtidig drift af vandværket, herunder også ved akuthændelser, vil der ligeledes være behov for udledning af vand til Søndersø.

HOFOR skal derfor kunne drive og fremtidssikre udledningen fra vandværket. Det bør derfor tydeligt fremgå af fredningsforslaget, at HOFOR er berettiget til fortsat at udlede vand til Søndersø og Tibberup Å samt at denne udledning er en del af opretholdelsen af vandindvindingen i området. Eventuel ændring af vandstanden i søen samt tilstødende åer og dermed evt. oversvømmelse af bredområder som følge af vandindvindings-aktiviteter er ikke i strid med fredningsbestemmelserne. Endvidere skal HOFOR kunne servicere/oprense/ændre kanalen, der leder skyllevand fra værket til Søndersø, selvom kanalen er placeret inden for arealet for fredningsforslaget. HOFOR skal derudover have mulighed for at udlede vand til eksempelvis terræn ved servicering af borer, råvandsledninger mv. i forbindelse med renovering, håndtering af lækage mv.”

8. Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse

I afgørelsen har deltaget dommer Søren Seerup (formand), Anne-Marie Wivel (udpeget af miljøministeren) og Merete Rasch-Christensen (udpeget af Furesø Kommune). Fredningsnævnets afgørelse er enstemmig.

Fredningsnævnet er enig med fredningsrejserne i, at det foreslåede areal er beskyttelsesværdigt, og at en naturfredning vil være et egnet middel til at sikre de hensyn, der er anført i fredningsforslagets formålsbestemmelse.

I forhold til *Naturstyrelsens* indsigelse bemærker fredningsnævnet, at det foreliggende fredningsforslag på saglig måde inddrager Naturstyrelsens arealer, der medvirker til at give fredningsarealet en relevant størrelse og afgrænsning. Særligt bemærkes, at fredningens østligste areal ville få karakter af en smal strimmel, hvis Naturstyrelsens areal ikke indgik. Naturstyrelsens indsigelse er derfor ikke taget til følge. Den af *Calum A/S* foreslåede præcisering er efter fredningsnævnets vurdering unødvendig, da fredningen ikke er til hinder for lokalplanen 122's realisering. *Thomas M. Skovs* indsigelse om plejeplanens udformning er efter fredningsnævnets vurdering ikke i tilstrækkeligt omfang imødekommet i fredningsforslaget. § 8, stk. 3, er derfor ændret i forhold til fredningsforslaget. Fredningsnævnet er i vidt omfang enig i de betragtninger, som er kommet fra HOFOR A/S. Fredningsnævnet har lagt vægt på, at det på langt sigt kan være vanskeligt at forudse, hvilke ændringer i området, der vil være nødvendige som følge af vandindvindingsaktiviteterne, ligesom nævnet har lagt vægt på, at dispensationsansøgninger til vandindvindingsprojekter efter praksis i meget vidt omfang imødekommes. § 1 og 5 er derfor ændret i forhold til fredningsforslaget.

I øvrigt har fredningsnævnet i det væsentlige tiltrådt de af Danmarks Naturfredningsforening og Furesø Kommune foreslåede vilkår.

På den baggrund har fredningsnævnet fastsat følgende fredningsbestemmelser:

9. Fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre områdets naturværdier, herunder levedygtighederne for plante- og dyreliv,
- at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter,
- at sikre og forbedre offentlighedens adgang,
- at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter,
- at medvirke til at sikre Danmarks internationale traktatmæssige forpligtelser med hensyn til at beskytte naturen, og
- at sikre forsat drift og udvikling af vandindvindingsaktiviteter i området.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningen afgrænses som vist på kortbilaget. Arealet er på 140,7 ha.

§ 3 Tilstandsændringer

Medmindre det er tilladt nedenfor, må der ikke

1. foretages terrænændringer
2. opføres bygninger eller tekniske anlæg
3. opgraves vilde planter
4. deponeres affald
5. gødskes, sprøjtes eller kalkes
6. tilskudsfodres, medmindre det tillades i en plejeplan
7. opsættes skilte uden tilsynsmyndighedens godkendelse.
8. tilplantes med flerårige, udsigtshæmmende afgrøder, herunder f.eks. juletræer og energipil.

Stk. 2 Eventuel genplantning skal ske med løvtræer og buske, der er naturligt forekommende på egnen.

Stk. 3 Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver.

Stk. 4 Ændring af eksisterende stier eller anlæg af nye stier kan fastlægges i en plejeplan.

Stk. 5 Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Stk. 6 Fredningen er ikke til hinder for etablering af læ- og foderhuse til græsningsdyrene efter plejemyndighedens godkendelse.

Stk. 7 Eksisterende bålplads på brandtomten efter Hjortøgård kan benyttes til Naturskoleformål eller til spejderformål.

Stk. 8 Nålebeplantning på matr.nr. 13^b og 13ⁱ Kr. Værløse skal afdrives ved hugstmodenhed. Der må ikke ske gentilplantning.

§ 4 Bestemmelser for Laanshøj

Inden for områder, der er omfattet af Lokalplan 122 for Laanshøj, gælder lokalplanens bestemmelser. Fredningen er ikke til hinder for lokalplanens realisering.

Stk. 2 Fredningen er ikke til hinder for, at vejtilslutningen fra Laanshøj Alle til Sandet (matr.nr. 89^a Kr. Værløse) kan ombygges af hensyn til trafikafviklingen i området.

§ 5 Vandindvindingsaktiviteter

Inden for områder, der er omfattet af lokalplan 131 for Søndersø Vandværk, gælder lokalplanens bestemmelser.

Stk. 2 Fredningen er ikke til hinder for, at vandindvinding kan ske som hidtil. Fredningen er ej heller til hinder for, at der kan opføres tekniske installationer, brønde, mindre pumpehuse, ledninger mv., som er nødvendige for den til enhver tid værende drift af Søndersø Vandværk. Endvidere kan der udføres ledningsarbejder på eksisterende ledningsanlæg samt andre over- og underjordiske tekniske anlæg (slambassiner, brønde, ventiler, bygværker, boringer, pejleboringer, adgangsveje mv.) De eksisterende, tekniske anlæg kan benyttes som hidtil, og almindelig drift kan opretholdes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende krav.

Stk. 3 Ved opførelse af nye bygninger, installationer m.v. skal det ved valg af beklædningsmaterialer og farver tilstræbes, at det opførte i videst muligt omfang falder naturligt ind i omgivelserne. Hvor det er muligt skal der tillige anvendes slørende beplantning.

§ 6 Bestemmelser for vestlige del af Søndersø

For Søndersø gælder de til enhver tid af Furesø Kommune vedtagne ordensbestemmelser for søen. Den del af søen, som er omfattet af fredningen, skal, uanset ordensbestemmelserne, fortsat fastholdes som en stillezone.

Stk. 2 Kano- og kajaksejlads er ikke tilladt inden for fredningen.

§ 7 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love.

Stk. 2 Området skal således holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden. Dette omfatter også arealer, som er hegnede af hensyn til græssende dyr. Offentligheden har dog ikke adgang til de dele af matr.nr. 13^b, 13^c og 13ⁱ Kr. Værløse By, der er hegnede af hensyn til græssende dyr.

Stk. 3 Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelsen af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

§ 8 Naturpleje

Furesø Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for Miljø- og Fødevarerministeriets arealer.

Stk. 2 Plejemyndighederne skal udarbejde en plejeplan i overensstemmelse med fredningens formål. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de følgende for højst 10 år ad gangen.

Stk. 3 Plejeplanen kan indeholde bestemmelser om tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der skønnes egnet til at forbedre forholdene for dyre- og plantelivet eller findes hensigtsmæssige for at opretholde eller forbedre de landskabelige eller kulturhistoriske værdier. Plejeplanens vilkår vedrørende ejendomme tilhørende privatpersoner skal samles på ét sted i plejeplanen.

Stk. 4 Træplantning, træfældning, buskrydning, hegning, jordbearbejdning, tilsåning, afbrænding og nyplantning kan kun ske med tilladelse fra plejemyndigheden i henhold til en plejeplan.

Stk. 5 Plejemyndighederne gennemfører pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016.

Stk. 6 Forslag til plejeplan skal sendes til grundejerne, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet, der skal have lejlighed til at udtale sig, inden plejeplanen vedtages.

§ 9 Ophævelse af eksisterende fredning

Fredningen af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø kommune fra 2009 ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

§ 10 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

10. Erstatning

Samtidig med denne afgørelse har fredningsnævnet truffet særskilt afgørelse om erstatning.

Anne-Marie Wivel

Søren Holm Seerup

Merete Rasch-Christensen

11. Klagevejledning

Berettigede til klage over Fredningsnævnets afgørelse er ejere og brugere, der skal have denne afgørelse tilsendt, enhver, der under sagen har givet møde for Fredningsnævnet eller fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, statslige og kommunale myndigheder, hvis interesse berøres af forslaget samt organisationer mv., som antages at have en væsentlig interesse i fredningsforslaget.

Klage indgives skriftligt til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, Nævnenes Hus, Toldboden 2, 8800 Viborg, via e-boks eller almindelig brevpost, jf. også vejledningen på Miljø- og Fødevarerklagenævnets hjemmeside <https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/vejledning/>.

Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

12. Ejerfortegnelse

Lb.nr.	Matr.nr. Ejerlav	Ejer	Øn- skes fredet	Tidli- gere fre- det *)	Heraf omfattet af NBL's be- stemmelser om:			Heraf omfattet af		Sti/vej	Bemærkninger
					Søer, vandløb, moser, ferske enge og overdrev § 3 ca. ha	Søbe- skyt- telseslinje § 16 ca. ha	Skov- bygge- linje § 17 ca. ha	Fred- skovs- pligt ca. ha	Sten- og jorddi- ger, mu- seums- lovens § 29 ca. m		
1	Del af 3a Søndersø, Værløse Del af 1k " 7000a " 7000b " 25ac Kr. Værløse By, Vær- løse Del af 13am " Del af 7000o " 7000h Jonstrup Vang, Vær- løse	Furesø Kommune Stiager 2 3500 Værløse	54,21 8,12 0,15 0,10 0,38 9,70 2,50 <u>0,11</u> 75,17	12,86 6,71 0,06 0,38 9,60 2,50 <u>32,11</u>	53,40 2,04 0,32 7,43 0,40 <u>63,95</u>	17,00 7,64 0,10 5,35 1,72 <u>31,83</u>	0,02 0,15 0,10 7,56 1,13 <u>9,07</u>	5,41		630 130 <u>790</u>	Offentligt vejareal Offentligt vejareal Offentligt vejareal Offentligt vejareal
2	Del af 8 Kr. Værløse By, Værløse Del af 9a " 9d " Del af 10a Del af 10b " 10m " Del af 11a "	Naturstyrelsen Østsjælland Syvstjernen, Fægyden 2 3500 Værløse	4,22 0,30 0,83 1,60 0,83 0,25 <u>0,75</u> 8,78	 0,31	1,49 0,19 0,36 0,26 0,51 0,05 <u>0,36</u> 3,22	 0,32			49		
3	1a Søndersø, Værløse	HOFOR Vand Kø- benhavn A/S Øre- stad Boulevard 35 2300 København S	4,90		0,58	2,01	2,32	2,31		620	Offentlig tilgængelig sti

4	1g Søndersø, Værløse 10h Kr. Værløse By, Værløse 12a 12b " 12e " 12f " 89a " Del af 89b " Del af 4r Kr. Værløse By, Værløse Del af 10i " Del af 10k "	Calum A/S Strandvejen 3 9000 Aalborg	0,18 9,93 11,40 7,90 7,50 2,62 0,73 0,27 4,0 0,03 <u>0,37</u> 44,93	0,04 11,40 7,90 7,50 2,62 0,27 0,27 29,73	3,50 7,67 5,6 7,00 2,34 0,03 0,21 0,09 26,35	0,11 0,70 3,35 6,28 2,15 8,43	0,18 7,83 5,42 4,67 2,52 20,62				270 280 216 193 959	Offentlig tilgængelig sti Offentlig tilgængelig sti Offentlig tilgængelig sti Offentlig tilgængelig sti Privat vejareal
5	Del af 13b Kr. Værløse By, Værløse 13c " Del af 13i "	Thomas M. Skov Lundsda Kr. Værløsevej 107 3500 Værløse	1,98 3,02 <u>1,21</u> 6,21	1,81 3,02 <u>0,23</u> 5,06	1,66 1,10 <u>0,64</u> 3,40	1,65 2,52 <u>0,13</u> 4,30						
6	10I Kirke Værløse By	Grundejerforenin- gen Parcelhusene Lejrvej 181 3500 Værløse	0,57									
	I alt		140,56	67,21	97,50	46,57	32,33	7,72	49	2369		

*ved Naturklagenævnets afgørelse af 6. maj 2009 om fredning af den sydøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø.